

CHARLES DICKENS
VÁNOČNÍ KOLEDA

ILUSTROVALA

LISA AISATO

CHARLES DICKENS
VÁNOČNÍ KOLEDA

ILUSTROVALA
LISA AISATO

PŘEDMLUVA

V tomto skromném strašidelném příběhu jsem se snažil
vyvolat ducha myšlenky tak, aby se mí čtenáři nehněvali na sebe,
jeden na druhého, ani na vánoční svátky nebo na mě.
Kéž by u nich doma mé vyprávění příjemně strašilo
a nikdo se od něj nechtěl odtrhnout.

Váš oddaný přítel a služebník

Ch. D.
prosinec 1843

PRVNÍ SLOKA
Marleyho duch

Začnu tím, že Marley zemřel. O tom nemůže být nejmenších pochyb. Záznam o jeho pohřbu podepsali kněz, jeho pomocník, majitel pohřebního ústavu a hlavní truchlíci. Podepsal ho také Scrooge. A Scrooge se těšil na burze tak výtečné pověsti, že věrohodnost všeho, k čemu připojil podpis, byla neotřesitelná.

Pro starého Marleyho si přišla zubatá.

Ovšem pozor! Netvrdím, že jsem někdy viděl zubatou, natož jak si pro někoho přišla. Toto obrazné vyjádření však v sobě skrývá moudrost našich předků a mé bezbožné ruce ji rozhodně neznesvěť, jinak je s touhle zemí konec. Dovolte mi, abych naléhavě zopakoval, že si pro Marleyho přišla zubatá. Je tedy pod drnem, bradou vzhůru, zkrátka dočista mrtvý.

Věděl Scrooge, že je mrtvý? Jistěže ano. Jak by mohl nevědět?

Ti dva byli obchodními partnery bůhví kolik let. Scrooge byl jediným vykonavatelem jeho závěti, jediným správcem pozůstalosti, jediným postupníkem, jediným univerzálním dědicem, jediným přítelem a jediným truchlícím.

A ani Scrooge ta smutná událost příliš nezkrušila, protože právě v den pohřbu se projevil jako vynikající obchodník a posvětil ho výslovně výhodným obchodem.

Zmínka o Marleyho pohřbu mě vrací na začátek. Není sporu o tom, že Marley zemřel. To je třeba vzít na vědomí, jinak z příběhu, který vám hodlám vyprávět, nevzejde nic úžasného. Nebýt neochvějného přesvědčení, že Hamletův otec zemřel ještě před začátkem hry, nebyla by skutečnost, že si za noci protahované východním větrem vyšel na procházku po vlastních hradbách, o nic pozoruhodnější, než kdyby se kterýkoli jiný postarší pán nerozvážně vydal za tmy na nějaké větrné místo – dejme tomu na hřbitov u katedrály svatého Pavla –, aby doslova uvedl v úžas svého rozpolceného syna.

Scrooge jméno starého Marleyho nikdy nezamaloval. Ještě i po letech se vyjímalo na vývěsním štítu nad vchodem: Scrooge a Marley. Firma byla známá jako Scrooge a Marley. Nováčky v branži někdy říkali Scroogovi Scrooge, někdy Marley, ale on slyšel na obě jména. Bylo mu to jedno.

Ach, byl to ale hamižný chlap, ten Scrooge! Z ostatních jen dřel kůži, ždímal, hrabal, odíral, škudlil, skrbilil, ten chamtivý starý hříšník! Tvrdý a ostrý jako křemen, z něhož žádná ocílka nikdy nevykřesala pořádný oheň; mlčenlivý, odměřený a uzavřený jako ústřice. Ledový chlad v duši zmrazil jeho stařecké rysy, sežehl špičatý nos, svraštil tváře, vtiskl chůzi určitou topornost, oči mu zrudly, tenké rty zmodraly, ze skřípavého hlasu zněla zloba. Hlavu, obočí a ježatou bradu pokrývala jinovatka. Svou nízkou teplotu nosil stále s sebou, v parných letních dnech svůj kontoár chladil a o Vánocích nezvýšil teplotu ani o stupeň.

Venkovní teplo či zima měly na Scrooge pramalý vliv. Horko ho nezahřálo, mráz nezchladil. Žádný vítr nebyl ostřejší, žádný sníh studenější, žádná průtrž nemilosrdnější, než byl on. Psí počasí nevědělo, jak se mu dostat na kobyliku. Pouze v jednom ho předčily proudy deště, vánice, krupobití a plískanice – jejich přívaly byly často štědré, Scrooge nebyl štědrý nikdy.

Nikdy se nestalo, že by ho někdo zastavil na ulici s radostným zvoláním: „Jak se daří, můj milý Scroogi? Kdy ke mně zajdete na kus řeči?“ Žebráci ho neprosili o almužnu, děti se ho nevyptávaly, kolik je hodin, nikdo se Scrooge jedinkrát v životě nedotázal na cestu tam či onam. Zdálo se, že ho znají dokonce i slepeční psi, kteří ve chvíli, kdy ho zahlédli, tahali své páničky do domovních vchodů a dvorů a pak vrtěli ocasy, jako by říkali: „Lepší bejt slepej než mít uhrančivý oko, satanáši!“

Jenomže Scroogovi to bylo ukradené! Vždyť právě v tom si liboval! Cítil se ve svém živlu, když se mohl proplétat přeplněnými cestičkami života a držet si od těla jakýkoliv lidský soucit.

Za onoho času – bylo to zrovna na Štědrý den, nejkrásnější den v roce – seděl starý Scrooge ponořený do práce ve své úřadovně. Bylo studené, sychravé, lezavé počasí, navíc těžká mlha, a on slyšel, jak lidé venku na ulici sípají, tlučou se rukama do prsou a dupají po dlažebních kostkách, aby se zahřáli. Městské hodiny před chvílí odbily třetí, ale už se hodně setmělo – ne že by přes den bylo světlo – a v oknech okolních kanceláří plápolaly svíčky jako narudlé šmouhy v sytě hnědém vzduchu. Mlha se hrnula dovnitř každou škvírou a klíčovou dírkou a venku byla tak hustá, že ačkoli ulička patřila k nejužším ve městě, protější domy vypadaly jako pouhé přízraky. Když člověk viděl pomalu klesající špinavá, vše přikrývající mračna, mohl mít pocit, že matka příroda přebývá někde poblíž a vaří ve velkém.

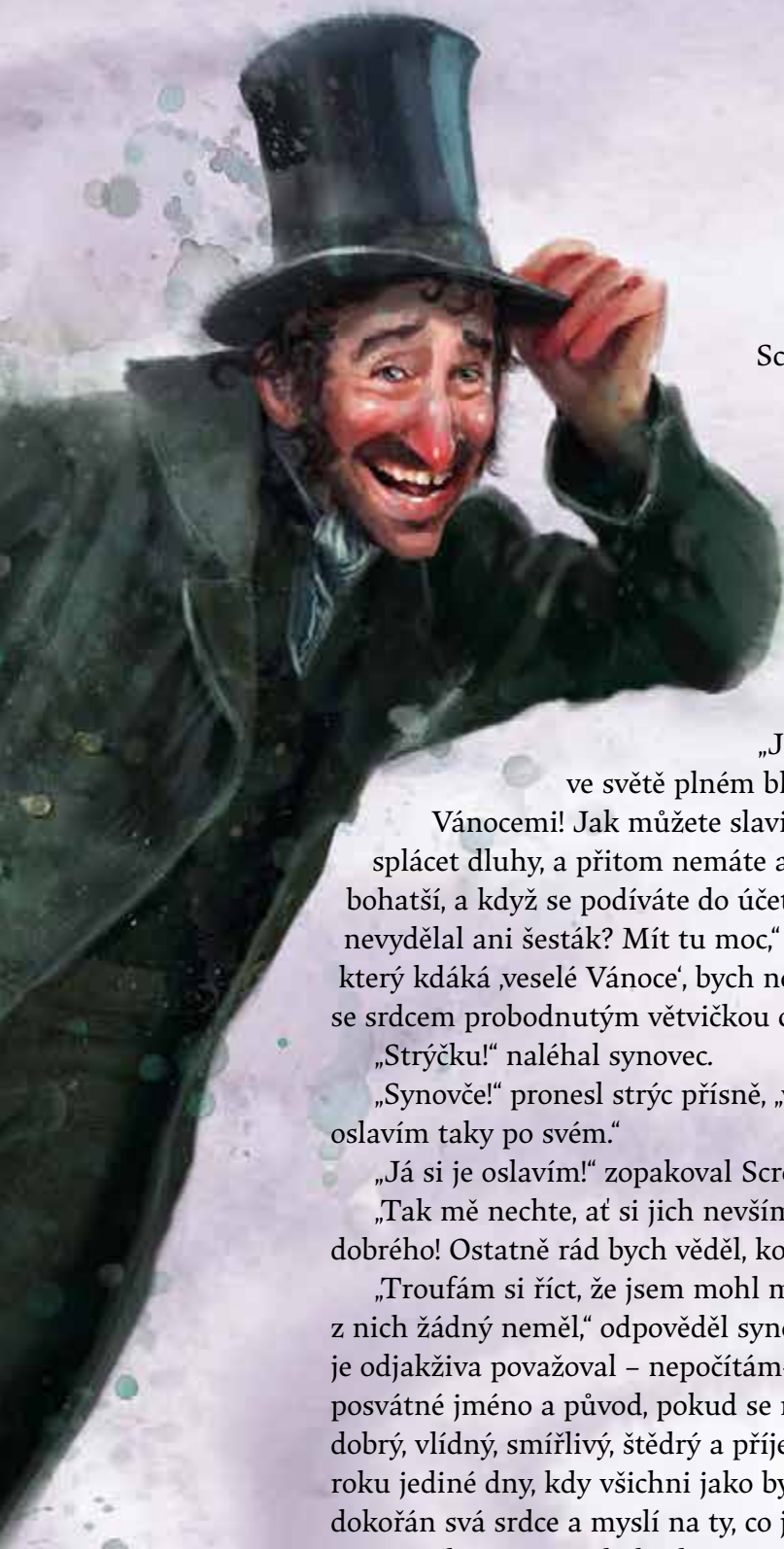
Scrooge nechával dveře otevřené, aby dobře viděl na svého účetního, který vzadu v ponurém kumbálu, podobajícím se spíše vězeňské kobce, opisoval dopisy. V krbu vedle Scrooge skomíral ubohý ohýnek, avšak oheň účetního byl o tolik menší, až se zdálo, že v něm doutná jediný uhlík. Přiložit však nemohl, jelikož Scrooge měl uhlák u sebe, a kdykoli za ním přišel účetní s lopatkou, šéf mu pohrozil, že se budou muset rozloučit. Účetní si tedy ovinul kolem krku širokou bílou vlněnou šálu a snažil se zahřát u svíčky – marně, neboť neoplýval dostatečně živou představivostí.

„Veselé Vánoce, strýčku! Bůh vám žehnej!“ zazněl veselý hlas. Patřil Scroogovu synovci, který k němu vpadl tak rychle, že strýc si ho všiml teprve v té chvíli.

„Pche!“ řekl Scrooge. „Taková šaškárna!“

Synovce svižná chůze v mlze a mrazu tak rozehrála, že byl celý rozpálený; hezká tvář mu zčervenala, oči mu jiskřily, z úst mu vycházela pára.

„Vánoce že jsou šaškárna, strýčku?!“ podivil se Scroogův synovec. „To nemyslíte vážně!?“

„Myslím,“ řekl Scrooge. „Prý veselé Vánoce! Jakým právem jste veselý? Jaký máte důvod být veselý? Vždyť jste chudý.“

„No dobře,“ opáčil synovec vesele. „A jakým právem jste vy smutný? Jaký máte důvod být mrzutý? Vždyť jste bohatý.“

Scrooge neměl po ruce lepší odpověď, a tak zopakoval: „Pche!“ a dodal: „Šaškárna!“

„Tak se pořád nerozčilujte, strýčku!“ řekl synovec. „Jak se nemám rozčilovat,“ namítl strýc, „když žiju

ve světě plném bláznů? Prý veselé Vánoce! K čertu s veselými Vánocemi! Jak můžete slavit vánoční svátky, když v tuhle dobu musíte splácet dluhy, a přitom nemáte ani vindru; jen jste o rok starší a ani o hodinu bohatší, a když se podíváte do účetní knihy, zjistíte, že jste za celých dvanáct měsíců nevydělal ani šesták? Mít tu moc,“ pokračoval rozhořčeně Scrooge, „každého hlupáka, který kdáká ‚veselé Vánoce‘, bych nechal uvařit s jeho vánočním bochánkem a pohřbít se srdcem probodnutým větvíčkou cesmíny. To by si zasloužil!“

„Strýčku!“ naléhal synovec.

„Synovče!“ pronesl strýc přísně, „vy si slavte Vánoce po svém a já si je s dovolením oslavím taky po svém.“

„Já si je oslavím!“ zopakoval Scroogův synovec. „Ale vy je přece neslavíte.“

„Tak mě nechte, ať si jich nevšímám,“ řekl Scrooge. „Ať vám letos přinesou hodně dobrého! Ostatně rád bych věděl, kolik dobrého vám kdy přinesly!“

„Troufám si říct, že jsem mohl mít prospěch ze spousty věcí, ale nakonec jsem z nich žádný neměl,“ odpověděl synovec. „Kromě jiného ani z Vánoc. Ale určitě jsem je odjakživa považoval – nepočítám-li úctu, která jim náleží s ohledem na jejich posvátné jméno a původ, pokud se může cokoli, co s nimi souvisí, nepočítat – za dobrý, vlídný, smířlivý, štědrý a příjemný čas; pokud vím, jsou to v kalendáři celého roku jediné dny, kdy všichni jako by spolu uzavřeli jakousi tichou dohodu, otvírají dokořán svá srdce a myslí na ty, co jim osud nebyl tak nakloněn, jako by byli jejich soupeřníci na cestě do hrobu, a ne jinými tvory, jimž jsou souzeny jiné cesty. A proto, strýčku, i když jsem během nich nezbohatl o jediné zrnko zlata či stříbra, jsem si jistý, že mi opravdu prospěly a ještě prospějí, a proto říkám: Bůh jim žehnej!“

Účetní v kumbálu bezděčně zatleskal. Okamžitě si uvědomil, že to přehnal, hrábl do ohně a nadobro uhasil poslední slaboučkou jiskérku.

„A teď už ani nepípnete, jinak vám Vánoce nadělí výpověď!“ zpražil ho Scrooge a potom se obrátil na svého synovce: „Jste výborný řečník, mladíku. Divím se, že nesedíte v parlamentu.“

„Tak už se nezlobte, strýčku. Přijďte k nám zítra na večeři.“

Scrooge řekl, že se tedy zítra uvidí – ano, tak to skutečně řekl. A potom větu dokončil slovy, že se oni dva uvidí dřív v pekle než u nich na večeři.

„Ale proč?“ zvolal synovec. „Proč?“

„Proč jste se vůbec ženil?“ zeptal se Scrooge.

„Protože jsem se zamiloval.“

„Protože jste se zamiloval!“ zavrčel Scrooge, jako by to byla ta největší pitomost na světě hned po veselých Vánocích. „Sbohem!“

„Jenomže vy jste mě nikdy nenavštívil ani předtím, než jsem se oženil. Proč se na to vymlouváte teď?“

„Sbohem,“ řekl Scrooge.

„Nic od vás nechci, o nic se vás neprosím, proč nemůžeme být přátelé?“

„Sbohem,“ zopakoval Scrooge.

„Je mi upřímně líto, že jste tak umíněný. Nikdy jsem nezavdal příčinu k jediné hádce. Ale jsou Vánoce, tak jsem to zkusil, a i když jsem nepochodil, vánoční náladu si zkazit nenechám. Takže veselé Vánoce, strýčku!“

„Sbohem,“ řekl znova Scrooge.

„A šťastný nový rok!“

„Sbohem!“ křikl Scrooge.

Synovec přesto odcházel bez nejmenšího pocitu trpkosti. U dveří se zastavil, aby popřál hezké svátky účetnímu, který byl sice promrzlý na kost, ale přesto vřelejší než Scrooge, protože mu přání srdečně oplatil.

„Koukám, že ještě někdo tu žvaní o veselých Vánocích,“ zamumlal Scrooge, který ho zaslechl. „Můj účetní, který vydělává patnáct šilinků týdně a musí z nich uživit celou rodinu. Asi se nechám zavřít do blázince.“

Dotyčný blázen tedy vyprovodil ze dveří Scroogova synovce a současně vpustil dovnitř dvě jiné osoby. Ve Scroogově kontoáru stáli se smeknutými klobouky dva tělnatí pánové příjemného vzhledu, v rukou jakési knihy a listiny. Uklonili se mu.

„Firma Scrooge a Marley, nemýlí-li se?“ řekl jeden z nich, nahlížeje do svého seznamu. „Mám to potěšení mluvit s panem Scroogem, nebo s panem Marleym?“

„Pan Marley je už sedmým rokem na pravdě,“ odpověděl Scrooge. „Právě dnes v noci uplyne sedm let od jeho smrti.“

„Nepochybujeme, že na jeho štědrost důstojně naváže jeho společník,“ řekl ten pán a předložil povolení k vybírání příspěvků.

Jistě tomu tak bude, vždyť to byly spřízněné duše. Jakmile Scrooge uslyšel neblahé slovo „štědrost“, zamračil se, zavrtěl hlavou a vrátil dotyčnému jeho doklad.

„V tomto svátečním období, pane Scroogi,“ spustil pán a vzal do ruky pero, „je více než jindy žádoucí, abychom alespoň drobně přispěli na chudé a nemajetné, kteří jsou vystaveni velkému strádání. Tisícům lidí se nedostává základních životních potřeb, statisícům chybí základní hmotné zajištění, pane.“

„Copak nemáme vězení?“ zeptal se Scrooge.

„Věznic je spousta,“ přisvědčil pán a pero odložil.

„A co chudobince a pracovní útulky?“ zeptal se Scrooge. „Ty ještě nejsou zrušené?“

„Nejsou. Přesto bych si přál, abych mohl říct, že už zrušené jsou.“

„Takže šlapací mlýn a chudinské zákony jsou stále ještě v platnosti?“ zeptal se Scrooge.

„Obojí jsou v jednom kole, pane.“

„Chválabohu! Po tom, co jste řekl na začátku, jsem se už bál, že se stalo něco, co ukončilo jejich prospěšnou činnost,“ oddechl si Scrooge. „Jsem velmi rád, že tomu tak není.“

„Mnohým z nás připadá, že tyto instituce nedokážou křesťanským způsobem uspokojit ani duševní, ani tělesné potřeby obyčejných lidí,“ odpověděl pán, „a proto se snažíme vybrat pro lidi v nouzi finanční prostředky na zakoupení jídla, pití a otopu na vytápění jejich příbytků. Zvolili jsme tento čas, protože právě o Vánocích se nejpálčivěji pocituje nouze a ti, co žijí v dostatku, mají štědrější ruku. Jakou částku mám u vašeho jména zapsat?“

„Žádnou!“ odpověděl Scrooge.

„Přejete si zůstat v anonymitě?“

„Přeji si, abyste mě nechali na pokoji,“ řekl Scrooge. „Jelikož jste se mě zeptali, co si přeji, pánové, zde je moje odpověď: sám se o Vánocích neveselím a nemohu si dovolit přispívat na zábavu lenochům a povalečům. Přispívám zařízením, které jsem zmínil – stojí mě dost, a ti, co jsou na tom bídne, ať jdou tam.“

„Mnozí tam jít nemohou a mnozí by raději zemřeli, než aby tam šli.“

„Jestli by raději zemřeli,“ ušklíbl se Scrooge, „tak ať to udělají, pomohou tím snížit počet přebytečného obyvatelstva. Navíc – to mi promiňte –, já se o tyto věci nezajímám.“

„Ale to byste měl.“

„Co je mi do toho? Úplně stačí, když si člověk hledí svého a neplete se do cizích záležitostí. Mám svých starostí až nad hlavu. Sbohem, pánové!“

Pánové pochopili, že nemá smysl naléhat, a odešli. Scrooge, spokojený sám se sebou, se znovu zabral do práce, a to v mnohem lepším rozmaru než obvykle.

NEJSLAVNĚJŠÍ VÁNOČNÍ PŘÍBĚH S NÁDHERNÝMI ILUSTRACEMI LISY AISATO

Nikdy se nestalo, že by ho někdo zastavil na ulici s radostným zvoláním: „No tohle! Jak se daří, můj milý Scroogi? Kdy ke mně zajdete na kus řeči?“ Žebráci ho neprosili o almužnu, děti se ho nevyptávaly, kolik je hodin, nikdo se Scrooge jedinkrát v životě nedotázal na cestu tam či onam. Zdálo se, že ho znají dokonce i slepčítí psi, kteří ve chvíli, kdy ho zahlédli, tahali své páníčky do domovních vchodů a dvorů a pak vrtěli ocasy, jako by říkali: „Lepší bejt slepej než mít uhrančivý oko, satanáši!“ Jenomže Scroogovi to bylo ukradené! Vždyť právě v tom si liboval!

Objevte kouzlo nejoblíbenějšího vánočního příběhu všech dob. *Vánoční koleda* Charlese Dickense se vám po sto osmdesáti letech představuje v ojedinělém ztvárnění Lisy Aisato.

Vydavateľstvo TATRAN
BELETRIE/Svetová beletrie
www.slovtatran.sk

ISBN 978-80-222-1578-7

9 788022 215787 >